

اصطلاحات تجاری و اقتصادی

حمیدرضا اشرفزاده

TIR Carnet

کارنه تیر / دفترچه تیر

سندی است گمرکی که برای ترانزیت بین‌المللی کالا در چارچوب کنوانسیون تیر TIR در کشور مبدأ صادر می‌شود و به موجب آن کالا در وسیله نقلیه جاده‌ای به طور پلمب شده از خاک کشورهای بین‌راه عبور می‌کند و تا مقصد نیازی به انجام تشریفات گمرکی مربوط به ترانزیت در مرزهای ورودی و خروجی این کشورها طبق قوانین داخلی آنها نخواهد بود.

وسيله نقلیه می‌شود و هزینه‌های اضافی به‌بار می‌آورد، ضمن اینکه احتمال دارد کالا در این میان خسارت دیده یا سرقت شود. به منظور تسریع در حمل و نقل بین‌المللی، کاستن از تشریفات گمرکی و جلوگیری از خسارتهای احتمالی در جریان ترانزیت بین‌المللی کالا، کنوانسیون تحت عنوان «کنوانسیون گمرکی مربوط به حمل و نقل بین‌المللی کالا در جاده‌ها تحت کارنه‌های تیر» به ابتکار اتحادیه بین‌المللی حمل و نقل جاده‌ای

توضیحات: در حمل و نقل بین‌المللی جاده‌ای، وسایل نقلیه و کالاها برای عبور (ترانزیت) از خاک هر کشور باید در مرز ورودی، پس از تنظیم اظهارنامه ترانزیت مورد بازرسی گمرکی قرار گیرد و صاحب کالا بسته به مقررات داخلی آن کشور سپرده نقدی یا ضمانت‌نامه تودیع کند و در اظهارنامه متعهد گردد که کالا تا موعد مقرر در پروانه ترانزیت از مرز خروجی تعیین شده خارج خواهد شد. در اغلب موارد این تشریفات گمرکی سبب تأخیر و معطلی

International Road Transport Union (IRU) در سال ۱۹۵۹ منعقد شد که در سال ۱۹۷۵ جای خود را به کنوانسیون دیگری با همین عنوان داد.

طبق این کنوانسیون سندی برای ترانزیت بین‌المللی کالا صادر می‌شود که کارنه یا دفترچه تیر (TIR) Transport International Routier نام دارد و بدین منظور اعضای کنوانسیون موظف‌اند سازمانی را برای صدور کارنه تیر و تضمین پرداخت هزینه‌های ناشی از تخلفات از مقررات کنوانسیون تعیین نمایند. به موجب قانون الحاق ایران به کنوانسیون مزبور، مورخ ۱۳۶۳، اتاق بازرگانی و صنایع و معادن به‌عنوان مؤسسه صادرکننده و ضامن کارنه تیر مشخص شده است.

کارنه تیر به زبان فرانسه چاپ می‌شود، مع‌هذا ممکن است دارای صفحات اضافی شامل ترجمه متن کارنه به زبان کشور محل صدور باشد. کارنه تیر که برای مؤسسات حمل و نقل مورد تأیید و صرفاً برای حمل جاده‌ای کالا صادر می‌شود، فرم استاندارد دارد که در ضمیمه شماره ۱ کنوانسیون توضیح داده شده است. برای کالاهای هر وسیله نقلیه، ترکیبی از وسایل نقلیه (وسایل نقلیه متصل شده به یکدیگر) یا برای چندین کانتینر که بر روی یک وسیله نقلیه یا ترکیبی از آنها بار شده‌اند، یک کارنه تیر

صادر می‌شود که فقط برای یک سفر معتبر است. بر روی کارنه شماره اسناد جدشدنی برای کنترل گمرکی و اسناد تصفیه برای عملیات حمل و نقل ذکر شده است. تعداد برگهای کارنه تیر برحسب تعداد کشورهای واقع بین مبدأ و مقصد کالا بین حداقل ۶ و حداکثر ۲۰ برگ متفاوت است. این صفحات دارای شماره‌های ۱ و ۲ هستند که آنها را اصطلاحاً «وله Volet» می‌نامند و بر روی آنها تمام مشخصات کالا ذکر می‌گردد. در صورتی که کالا فقط بین یک گمرک مبدأ و یک گمرک مقصد حمل شود کارنه باید حداقل دارای دو برگ برای کشور مبدأ و دو برگ برای کشور مقصد و دو برگ برای هر کشوری باشد که از آن عبور می‌کند. برای هر محل اضافی جهت بارگیری یا تخلیه دو برگ دیگر لازم است. با رسیدن وسیله نقلیه حامل کالا به مرز ورودی فرضاً «کشور (الف)» یک برگ (شماره فرد) از کارنه برای انجام بازرسی به مقامات گمرک سپرده شده و وسیله نقلیه وارد خاک این کشور می‌گردد. پس از رسیدن به مرز خروجی کشور «الف» یک برگ دیگر (شماره زوج) جهت تصفیه به گمرک ارائه می‌شود. برگ دوم به مرکز کنترل ارسال و با برگ اول مطابقت داده می‌شود تا بدین ترتیب معلوم گردد که کالا در کشور «الف» تخلیه نگردیده است، چه در غیر این صورت حقوق و عوارض و سایر مالیاتهای

متعلق به کالای تخلیه شده به عنوان ورود قطعی از ضامن وصول خواهد شد.

به علاوه، طبق کنوانسیون تیر، لازم است که وسیله نقلیه پس از بارگیری، در گمرک کشور مبدأ بازرسی و لاک و مهر (سیم و سرب یا پلمب) شود و پلاکهای مستطیل شکل با علامت TIR در قسمتهای جلو و عقب وسیله نقلیه نصب گردند. برای جلوگیری از سوءاستفاده، طرفهای کنوانسیون باید نمونه مهرهایی را که بکار می‌برند برای یکدیگر ارسال دارند. وسیله نقلیه و کانتینر خود نیز باید طبق استانداردهای مقرر در ضmann کنوانسیون باشد. از جمله قسمت اتاق بار باید به گونه‌ای ساخته شود که پس از پلمب نمودن به هیچ وجه نتوان بدون شکستن پلمب آن را باز کرد و بدین وسیله باری را از آن خارج کرد یا بار جدیدی را در آن گذاشت. همچنین اتاق باید در قسمت عقب دارای دری باشد که پس از بسته شدن به آسانی بتوان قفل آن را پلمب کرد. به علاوه وسیله نقلیه نباید دارای فضاهای مخفی و دور از دید برای بازرسی گمرکی باشد. همین طور اگر برای پوشش کالا چادر برزنتی به کار می‌رود، این چادر باید دقیقاً مطابق با ضوابط مقرر در ضmann کنوانسیون تهیه شده و مورد استفاده قرار گیرد.

در صورت رعایت مقررات فوق‌الذکر، دارندگان کارنه تیر می‌توانند پس از پلمب

وسیله نقلیه در گمرک محل بارگیری یا در نزدیکترین گمرک به این محل در کشور مبدأ، بدون معطلی و بدون انجام تشریفات گمرکی ناظر بر ترانزیت خارجی، کشورهای مختلف را پشت سر گذاشته و تا مقصد نهایی به راه خود ادامه دهند؛ به عبارت دیگر، مقامات گمرکی کشورهای بین راه الزامی ندارند وسیله نقلیه و کالا را مورد بازرسی کامل قرار دهند، مگر اینکه در موارد استثنایی انجام چنین بازرسیهایی ضرورت پیدا کند، که در این صورت وسیله نقلیه مجدداً پلمب خواهد شد.

گرچه کارنه تیر، حمل‌کننده و صاحب کالا را از الزام به تنظیم اسناد گمرکی کشورهای بین راه و تودیع سپرده یا ضمانت نامه ویژه ترانزیت معاف می‌دارد، ولی مانع اجرای محدودیتها و نظارت‌هایی که طبق مقررات داخلی این کشورها در زمینه‌های اخلاقی، بهداشتی و امنیت عمومی وجود دارد، نمی‌شود و وصول عوارضی را که ممکن است به موجب همین مقررات پیش‌بینی شده باشد، منتفی نمی‌سازد. همچنین مقامات گمرکی ممکن است برای حمل کالا در قلمرو کشور متبوع خود محدودیت‌های زمانی برقرار کرده یا تقاضا نمایند که وسیله نقلیه مسیر مشخصی را طی کند یا برای جلوگیری از سوءاستفاده، لازم تشخیص دهند که وسیله نقلیه به هزینه حمل‌کننده همراهی (اسکورت) شود.

چنانچه معلوم گردد که پلمب وسیله نقلیه یا کانتینر در مرز خروجی دست خوردگی دارد یا در چادری که کالا را پوشانده پارگی ایجاد شده است و دلائل مستدلی در این مورد ارائه نگردد، وسیله نقلیه یا کانتینر مشمول جریمه خواهد شد. در صورت پارگی چادر یا شکستگی پلمب بر اثر تصادف یا حوادث غیرمنتظره، حمل کننده باید مراقبت کند که هرچه زودتر صورتمجلسی با تأیید مقامات کشوری که وسیله نقلیه یا کانتینر در آن قرار دارد تنظیم گردد. چنانچه انتقال کالا از وسیله نقلیه یا کانتینر تحت پوشش کارنه به وسیله یا کانتینری دیگر اجتناب ناپذیر باشد، این اقدام باید در حضور یکی از مقامات یادشده صورت پذیرد. البته در صورت احتمال خطر قریب الوقوع که ضرورت تخلیه فوری بار را ایجاد کند، راننده می تواند بدون تقاضا از مقامات مذکور در فوق، رأساً اقدام نماید.

طبق کنوانسیون تیر مؤسسه ضامن، تعهد می کند که در صورت تخلف دارنده کارنه تیر از مقررات این سند، حقوق و عوارض گمرکی متعلق به کالا و هرگونه عوارض تأخیر، بهره های مربوط و سایر عوارض و هر نوع جریمه نقدی مربوطه را طبق قوانین و مقررات کشوری که جرم در آن واقع شده

بپردازد. البته این تضمین رافع مسئولیت اشخاصی نیست که از مقررات کنوانسیون تیر تخلف کرده اند. مسئولیت ضامن در قبال مقامات یک کشور عضو کنوانسیون فقط از زمانی آغاز می شود که کارنه تیر از طرف مقامات گمرکی آن کشور مورد قبول قرار گرفته باشد؛ به علاوه، مسئولیت مؤسسه ضامن تنها در قبال کالاهایی نیست که در کارنه ذکر شده اند، بلکه شامل کالاهایی نیز می گردد که در کارنه گنجانده نشده ولی به طور غیرقانونی در قسمت پلمب شده وسیله نقلیه یا کانتینر قرار دارند. به هر حال، زمانی که مقامات گمرکی کشوری بدون قید و شرط کارنه تیر را تصفیه می کنند، دیگر نمی توانند از مؤسسه ضامن مبالغ فوق الذکر را مطالبه کنند، مگر اینکه مفاصاحساب مجعول باشد.

در خاتمه باید متذکر شد کشورهای که عضو «کنوانسیون مربوط به حمل و نقل بین المللی کالا در جاده ها تحت کارنه های تیر» نیستند، مقررات داخلی خود در خصوص ترانزیت خارجی کالا را به اجرا گذاشته و تعهدی در پذیرش کارنه تیر ندارند، البته به علت قبولی گسترده کنوانسیون، این امر مشکل چندانی به وجود نمی آورد.

